

Розділ І. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 368.03:657.631.6

Баранов Андрій Леонідович,

канд. екон. наук, доц., доцент кафедри страхування,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»
(03680, Україна, Київ, проспект Перемоги, 54/1)
E-mail: andrey.baranov@mail.ru

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ВИТРАТ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

АНОТАЦІЯ. У статті поглиблено теоретико-методичні засади щодо сутності та визначення витрат страхових компаній. Доведено необхідність поділу витрат страхової компанії на три групи залежно від виду діяльності. Така класифікація надасть можливість вітчизняним страховикам швидше адаптуватися до вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, а також розглядати власні витрати, базуючись на методології управління грошовими потоками. Для Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг такі підходи до класифікації забезпечать приведення статистичної інформації про страховий ринок у відповідність із європейськими вимогами. Обґрунтовано доцільність виокремлення собівартості страхових послуг і витрат, пов'язаних із операційною діяльністю, які не включаються до собівартості страхових послуг, з огляду на необхідність розмежування витрат, котрі безпосередньо пов'язані зі страховою діяльністю, і витрат, пов'язаних з нею опосередковано.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: витрати, страхова компанія, собівартість, страхові послуги, страхові виплати, страхова діяльність.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Визначення фінансового результату страхової компанії базується на порівнянні доходів і витрат від її діяльності. Чим більшою буде величина такого результату, тим прибутковіша діяльність страховика. Збільшення фінансового результату можна досягти або за рахунок зростання доходів, або скорочення витрат. Величина витрат і динаміка їх розвитку визначають ефективність діяльності всієї компанії. Зниження витрат сприяє збільшенню власних фінансових ресурсів у розпорядженні страховика, а, отже, підвищує його платоспроможність. Здатність страхової компанії формувати постійні потоки у вигляді прибутків підвищує її вартість у майбутньому та привабливість для всіх зацікавлених сторін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню сутності та підходів до визначення витрат страхових компаній присвячено багато праць як вітчизняних, так і зарубіжних учених. До них можна віднести вітчизняних учених: О.Д. Вовчак [1, с. 302—306], Н.М. Внукову [2, с. 265—268], О.О. Гаманкову [3, с. 135—158], Р.В. Пікус [4, с. 231—234], Т.В. Ротову [5, с. 355—356], а також зарубіжних: В.Ю. Балакіреву [6, с. 89—175], Д. Бланда [7, с. 174—191], Т.Є. Гварліані [6, с. 89—175], Н.Д. Еріашвілі [8, с. 339—341], Н.М. Нікуліну [8, с. 339—341].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Не зважаючи на велику кількість дослідників, які в тій чи тій мірі займалися питанням сутності витрат страхових компаній, залишається дуже багато проблем з визначенням таких витрат. Теоретичні напрацювання дослідників не відповідають підходам, які застосовуються у страховому бізнесі.

Формулювання мети і завдання дослідження. Метою статті є поглиблення уяви щодо сутності витрат страхових компаній, аналіз різних підходів до їх визначення та обґрунтування необхідності виділення єдиного підходу до такого визначення із врахуванням міжнародних стандартів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Варто зауважити, що на сьогодні не сформовано чіткого визначення поняття «витрати страхової компанії». Згідно із Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» (П(с)БО 16) «витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені» [9]. У такому значенні поняття «витрати» вживається практиками та більшістю вчених у різноманітних галузях національної економіки. Проте це тлумачення не враховує специфіку визначення витрат від страхової діяльності, що пов'язана з особливостями страхування як сфери підприємницької діяльності.

Проаналізуємо підходи окремих вітчизняних і зарубіжних учених до визначення змісту та складу витрат будь-якого господарюючого суб'єкта.

В.В. Ковальов [10, с. 468] притримується розуміння витрат, визначеного міжнародними стандартами бухгалтерського обліку,

і розподіляє всі витрати на дві великі групи: витрати від звичайних видів діяльності та інші витрати (операційні, позареалізаційні та надзвичайні витрати). До першої групи витрат «належать витрати, пов'язані з виготовленням (або придбанням) і продажем продукції, а також відшкодування вартості активів, що амортизуються у вигляді відповідних відрахувань (наприклад, основних засобів і нематеріальних активів)» [10, с. 468]. Таке визначення не враховує можливості застосування його до послуг, у тому числі фінансових, проте дає уявлення про загальний підхід до розподілу витрат на дві групи. Щодо операційних і позареалізаційних витрат, то В.В. Ковальов [10, с. 469] зазначає, що їх відокремлення є доволі умовним і не використовується при формуванні фінансового результату, оскільки всі ці витрати відображаються на одному бухгалтерському рахунку. До надзвичайних витрат відносяться витрати, які виникають як наслідки надзвичайних обставин господарської діяльності (стихійного лиха, пожежі, аварії і т.п.) [10, с. 470]. Як уже було відзначено, така класифікація цікава лише своїм загальним підходом до розподілу витрат.

В.П. Савчук наводить загальну класифікацію витрат, яка «використовується для впорядкування витрат у межах звіту про прибуток підприємства і для подальшого порівняльного аналізу окремих видів витрат підприємства» [11, с. 163]. Витрати підприємства поділяються на дві групи: виробничі витрати (прямі матеріали, пряма праця, виробничі накладні) та невиробничі витрати (витрати, пов'язані з продажем продукції, та адміністративні витрати). Ця класифікація не може бути застосована до витрат страхової компанії, оскільки поділ на виробничі та невиробничі не є актуальним для них. Страховики не використовують матеріали, сировину, не зберігають готову продукцію тощо.

Як бачимо, підходи В.В. Ковальова, В.П. Савчука та інших вчених, які спеціально не досліджували особливості формування витрат саме страховими компаніями, не можуть бути безпосередньо цими компаніями використані. Це можна пояснити значними відмінностями у функціонуванні страховиків та інших господарюючих суб'єктів, наявністю інверсії страхового циклу, специфікою страхових послуг та особливостями їх ціноутворення.

Проаналізуємо підходи окремих вітчизняних і зарубіжних учених до визначення витрат страхової компанії. На думку О.О. Гаманкової, до витрат від страхової діяльності належать:

- виплати страхових сум і страхових відшкодувань;

- відрахування у централізовані страхові резервні фонди;
- відрахування у технічні резерви, інші ніж резерв незароблених премій, у випадках і на умовах, передбачених актами чинного законодавства;
- витрати на проведення страхування;
- інші витрати, що включаються до собівартості страхових послуг [3, с. 141].

Аналогічний підхід до визначення складу витрат страховика від операційної діяльності можна зустріти у працях інших вітчизняних науковців, зокрема В.С. Леня [12, с. 181]. Така класифікація витрат свого часу була визначена у першій редакції Закону України «Про страхування», проте в наступній редакції вона зникла. Крім цього, вона не включала витрат від інших видів діяльності.

На думку Р.В. Пікус, «витрати страхової компанії відображають використання нею коштів для забезпечення своєї діяльності» [4, с. 232]. За економічним змістом вони поділяються на 4 групи (рис. 1).

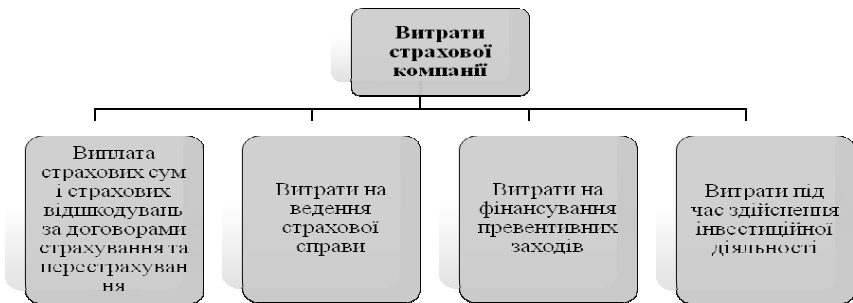

Рис. 1. Склад витрат страхової компанії за Р.В. Пікус

Джерело: складено автором на основі [4]

Як бачимо, перші три групи витрат стосуються операційної діяльності страхової компанії, проте не враховують відрахування у централізовані страхові резервні фонди, відрахування у технічні резерви, інші ніж резерв незароблених премій, та інші витрати, що можна віднести до собівартості страхових послуг. Слід відзначити виділення четвертої групи — витрат під час здійснення

інвестиційної діяльності. Ми не погоджуємося з думкою Р.В. Пікус про те, що ці витрати є незначними, і, навпаки, акцентуємо увагу на важливості їх окремого виділення.

Н.М. Внукова та С.В. Сокол також притримуються трактування витрат за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку [2, с. 265]. Ці вчені вирізняють два окремі підходи до класифікації витрат. За першим підходом вони класифікують витрати в страхуванні на три групи: зі страхової діяльності і ведення справи (операційні витрати), фінансові та інші витрати і надзвичайні витрати. За другим — витрати страховика поділяють на чотири групи аналогічно до класифікації, наведеної на рис. 1. Необхідність виділення двох підходів до класифікації витрат не зрозуміла. Оскільки єдиним носієм витрат у страховому бізнесі є страховик, то витрати у страхуванні та витрати страхової компанії повинні співпадати. Щодо першого підходу до класифікації, то, слід відмітити, окреме виділення операційних витрат і відсутність витрат від інвестиційної діяльності.

Я.П. Шумелда зазначає, що «видатки страховиків можна розділити на три напрями. Першим є виплата страхових сум і страхового відшкодування, другим — витрати на обслуговування страхової та перестраховальної діяльності (аквізиторські, інкасаційні та ліквідаційні), третім — витрати на утримання страхової компанії» [13, с. 322]. Знову ж таки, класифікація стосується лише витрат від операційної діяльності. Цікавим є розмежування витрат на обслуговування страхової та перестраховальної діяльності та на утримання страхової компанії. Фактично відбувається розподіл відповідно на змінні (залежать від обсягів реалізації страхових послуг) та постійні витрати (не залежать від обсягу продажів).

Багато вітчизняних учених (В.Д. Бігдаш [14, с. 336], О.Д. Вовчак [1, с. 302], Л.М. Горбач [15, с. 212], А.А. Супрун і Н.В. Супрун [16, с. 158]) дотримуються думки щодо поділу витрат страхової компанії лише на дві групи: витрати на проведення страхових операцій і витрати на проведення інших операцій.

О.А. Гвозденко зазначає, що «в страховій справі прийнята така класифікація витрат:

- витрати на страхові виплати;
- відрахування в запасні фонди і страхові резерви;
- відрахування на превентивні заходи (попередження виникнення пожеж, консультації з вибору вогнестійких конструкцій, матеріалів, влаштуванню водопостачання і т.п.);

- витрати на ведення справи» [17, с. 81].

Такий склад включає лише витрати від операційної діяльності. Це підтверджується такою тезою: «у сукупності ці витрати представляють собою собівартість страхових операцій» [17, с. 81]. Отже, О.А. Гвозденко акцентує увагу лише на страховій діяльності, що є недоліком такого твердження, оскільки не враховує витрати від інших видів діяльності.

Н.М. Нікуліна та Н.Д. Еріашвілі також акцентують увагу лише на витратах, пов'язаних з операційною діяльністю страховика, і класифікують їх на три групи: витрати, пов'язані зі страховою діяльністю; витрати, пов'язані з виконанням страховою організацією ролі перестраховальника; витрати на ведення справи [8, с. 340—341]. Як і більшість учених, Н.М. Нікуліна та Н.Д. Еріашвілі, окрім витрат, пов'язаних зі страховою діяльністю, і витрат на ведення справи, окремо виділяють витрати, пов'язані з виконанням страховою організацією ролі перестраховальника. З таким підходом можна погодитися, оскільки предметом безпосередньої діяльності страховика є і страхування, і перестраховання. Якщо страхова компанія паралельно здійснює операції і зі страхової, і перестрахової діяльностей, то буде правильним розглядати окремо витрати, які несе компанія від цих видів діяльності. Лише слід відмітити, що розглядаючи витрати від перестрахової діяльності, потрібно включати до них не тільки витрати, які несе страховик у ролі перестраховальника, але й у ролі перестраховика.

На думку О.Г. Савченко і Г.А. Насирової, залежно від цілей управління страховою організацією і складання бухгалтерської звітності витрати класифікуються за такими ознаками:

- за відношенням до основної діяльності (пов'язані зі страховими операціями або не пов'язані з ними);
- за часом здійснення (послідовністю фінансування);
- за цільовим призначенням (змістом операцій) [18, с. 733].

За відношенням до основної діяльності витрати, на думку вчених, можна поділити на дві групи: витрати від звичайних видів діяльності та витрати від іншої діяльності. Такий підхід подібний до класифікації, яку наводять більшість вітчизняних дослідників у сфері страхування (В.Д. Бігдаш, О.Д. Вовчак, Л.М. Горбач, А.А. Супрун, Н.В. Супрун та інші). Проте цікавим є наповнення цих двох груп витрат. До першої групи витрат О.Г. Савченко і Г.А. Насирова відносять страхові виплати (до яких вони відносять виплати страхових відшкодувань і страхових сум, викупних сум,

виплати за договорами перестраховання тощо), відрахування до страхових резервів і на фінансування попереджувальних заходів, а також витрати на ведення справи. Слід відмітити, що в цій групі витрат повноцінно враховано витрати, пов'язані з перестраховою діяльністю, яка розглядається як частина операційної діяльності. До другої групи відносяться операційні витрати, позареа-лі-заційні та надзвичайні витрати. Під операційними витратами О.Г. Савченко і Г.А. Насирова розуміють «витрати на ведення справ страхової компанії, які не мають безпосереднього відношення до страхової діяльності» [18, с. 735]. І далі: «До таких витрат відносяться: адміністративно-управлінські витрати; представницькі витрати; витрати за добровільним страхуванням своїх робітників і майна; витрати на утримання загальногосподарського персоналу; амортизаційні відрахування і витрати на ремонт основних засобів управлінського та загальногосподарського призначення; орендна плата за приміщення загальногосподарського призначення; витрати з оплати інформаційних, аудиторських, консультативних та інших послуг» [18, с. 735—736]. Крім цього, до операційних витрат, на думку вчених, включаються витрати від інвестиційної діяльності. «Склад позареалізаційних і надзвичайних витрат страхової організації є аналогічним до їх складу в інших не страхових організаціях» [18, с. 736]. Такий поділ витрат на дві великі групи можна пояснити необхідністю обліку витрат, пов'язаних зі страховою діяльністю, і витрат, не пов'язаних з нею. Якщо по відношенню до перших можна погодитися, то з окремим виділенням витрат, непов'язаних зі страховою діяльністю, і включенням до них частини витрат від операційної діяльності, які безпосередньо не відносяться до страхування або перестраховання, інвестиційної та фінансової (які окремо навіть не виділяються в складі останніх) погодитися важко. Така група витрат є дуже перевантаженою, складною, має своїм походженням різні операції, не пов'язані між собою, тому облік та управління такими витратами, на нашу думку, є необґрунтовано складним і неефективним.

За часом здійснення О.Г. Савченко і Г.А. Насирова витрати страхової компанії поділяють на витрати:

- що передують укладенню договору страхування;
- які здійснюються при укладенні та в процесі ведення (протягом дії) договору;
- при настанні страхового випадку (закінченні договору або завершенні строку страхування);
- які не мають тісної прив'язки до страхової діяльності;

- поточні [18, с. 736].

Класифікація витрат за цією ознакою є корисною при плануванні витрат на майбутні періоди, контролінгу витрат, для потреб управлінського обліку, але є малопридатною для управління в поточному періоді, складання фінансової звітності та формування фінансового результату. Крім цього, знову ж таки залишається невирішеною проблема виділення великої групи витрат, зокрема: витрат, які не мають тісної прив'язки до страхової діяльності, та поточних витрат. Склад цих груп є невизначеним незрозумілим.

Класифікація витрат за цільовим призначенням або змістом операцій, що проводяться страховиком, на думку О.Г. Савченко і Г.А. Насирової [18, с. 737], передбачає розмежування витрат на витрати з підготовки і укладання договору, витрати з виконання договору та витрати з ведення договору. Така класифікація виглядає доволі сумнівною, оскільки не включає інших витрат, окрім тих, що пов'язані зі страховою діяльністю.

Відсутність єдиних підходів до змісту та класифікації витрат страхової компанії пов'язано з тим, що законодавчо вони не визначені. Ні в Законі України «Про страхування», ні в інших нормативно-правових актах, що регулюють відносини у сфері страхування, не наведено тлумачення змісту витрат страховика.

На сучасному етапі єдиним нормативним документом, який визначає порядок формування прибутку від страхової та інших видів діяльності, а, отже, перелік доходів і витрат, залишається Звіт про доходи і витрати страховика, затверджений розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 03.02.2004 № 39 [19]. Групи витрат, які виділяють згідно «Звіту про доходи і витрати страховика», наведено на рис. 2.

Рис. 2. Склад витрат страхової компанії згідно «Звіту про доходи і витрати страховика»

Джерело: складено автором на основі [19]

Проаналізувавши різні теоретико-методичні підходи до визначення витрат страхових компаній, можна зробити такі висновки:

1. Більшість вітчизняних та окремі зарубіжні вчені притримуються підходу, за яким витрати страховика поділяються на 2 великі групи: витрати на проведення страхових операцій і витрати на проведення інших операцій. Така однотайність свідчить про те, що ця тема є мало дослідженою. Значна частина науковців просто повторюють у своїх працях надбання попередників, не вдаючись до детальних досліджень.

2. Підходи науковців і законодавців до переліку витрат страховика значно відрізняються. Фактично вчені пропонують одні підходи, а на практиці застосовуються зовсім інші. Менеджмент страховиків змушений формувати фінансову звітність щоквартально за одними підходами, а в цілях оподаткування визначати такий показник, як витрати від страхової діяльності та окремо прибуток від інших видів діяльності. Цікавим є те, що окремі доходи між цими групами розділяються по різному.

3. Згідно ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» страховики повинні складати фінансову звітність за міжнародними стандартами. Це породжує третю групу документів, де потрібно за зовсім іншими підходами визначати витрати страхової компанії.

На нашу думку, проблема визначення витрат страховиків є дуже серйозною і потребує негайного вирішення. По-перше, має бути аргументовано розподіл витрат на окремі групи, а також детально опрацьований алгоритм їх визначення. По-друге, такі напрацювання повинні лягти в основу розроблення нових проєктів нормативно-правових документів, що будуть регулювати цю сферу.

Ми погоджуємося з думкою О.О. Гаманкової [3, с. 42—46], Т.Є. Гварліані та В.Ю. Балакіревої [6, с. 63—68] щодо необхідності розгляду грошових потоків страхових компаній у розрізі видів діяльності: операційної, інвестиційної та фінансової. Це пояснюється і вимогами міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, і уніфікацією вітчизняного законодавства з європейським, і приведенням практики вітчизняного страхового бізнесу до принципів міжнародного бізнесу.

На нашу думку, продовжуючи практику розгляду грошових потоків у розрізі видів діяльності, потрібно аналогічно розглядати і витрати за цими видами діяльності. Тобто, витрати страхової компанії мають розподілятися на три основні групи: витрати від страхової діяльності, витрати від інвестиційної діяльності та витрати від фінансової діяльності. Найскладнішою є перша група витрат, враховуючи особливості страхування. Ми вважаємо, що її потрібно поділити в свою чергу ще на дві підгрупи: собівартість страхових послуг і витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які не включаються до собівартості страхових послуг. Схематично таку класифікацію витрат представлено на рис. 3.

Рис. 3. Склад витрат страхової компанії

Джерело: складено автором

У табл. 1 наведено динаміку витрат усіх компаній страхового ринку України за період 2011—2013 рр. Ще однією проблемою різних підходів до визначення витрат страховика є представлення статистичних даних Нацкомфінпослуг лише у форматі «Звіту про доходи і витрати», який не дає можливості перевести його в інший формат.

Таблиця 1

ДИНАМІКА ВИТРАТ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ
ЗА ПЕРІОД 2011-2013 РР.

Показник	2011		2012		2013		Темп приросту, %	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	2012/ 2011	2013/ 2012
Страхові виплати і страхові відшкодування і викупні суми	4 983,3	12,7	5 245,4	15,3	4 764,6	14,0	5,3	-9,2
Операційні витрати, інші та надзвичайні витрати	34 204,5	87,3	29 013,8	84,7	29 322,8	86,0	-15,2	1,1
Усього	39 187,8	100,0	34 259,2	100,0	34 087,4	100,0	-12,6	-0,5

Джерело: складено автором на основі даних [20]

Дані табл. 1 дають підстави стверджувати, що протягом аналізованого періоду витрати страховиків поступово зменшувалися з 39 187,8 млн грн у 2011 р. до 34 087,4 млн грн у 2013 р., тобто на 5 100,4 млн грн, або на 13,0 %. Таку тенденцію можна вважати позитивною. Зниження витрат відбувалося переважно за рахунок зменшення операційних, інших і надзвичайних витрат. Вони скоротилися з 34 204,5 млн грн у 2011 р. до 29 322,8 млн грн у 2013 р., тобто на 4 881,7 млн грн, або на 14,3 %. Варто відзначити і зменшення страхових виплат і страхових відшкодування та викупних сум з 4 983,3 млн грн у 2011 р до 4 764,6 млн грн у 2013 р., тобто на 218,7 млн грн, або на 4,4 %. На відміну від зменшення операційних, інших і надзвичайних витрат, скорочення страхових виплат є негативною тенденцією, яка свідчить про зниження ролі страхування як інструменту відшкодування завданих збитків. Цікавою є структура витрат страховиків. Більшу частину становлять операційні, інші та надзвичайні витрати (у 2011 р. вони сягнули 87,3 %). Це дуже негативний факт, який свідчить про неефективність використання коштів страховими компаніями та за-

вищення розміру страхових тарифів за рахунок збільшення такої його складової як навантаження. Зазначене можна пояснити недосконалістю й непрозорістю такої класифікації витрат. Виокремлення як групи витратопераційних, інших та надзвичайних витрат є неправильним, оскільки ця група акумулює значні потоки. Незрозуміло, які саме статті витрат призвели до акумулювання такої суми коштів.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Витратами страховика можна вважати або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що виникає в ході операційної, інвестиційної й фінансової діяльності та призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені. Витрати доцільно поділяти на три групи за видами діяльності: витрати від страхової діяльності, витрати від інвестиційної діяльності та витрати від фінансової діяльності. Такий підхід до класифікації дозволить вітчизняним страховикам швидше адаптуватися до вимог Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, розглядати витрати крізь призму грошових потоків, що їх породжують, а також ефективніше управляти цими витратами.

Подальшого дослідження потребує кожна група витрат з тим, щоб визначити перелік конкретних витрат, які будуть до такої групи відноситися, та алгоритм їх формування.

Бібліографічний список

1. *Вовчак О.Д.* Страхування: Навчальний посібник. 2-ге видання, виправлене / О.Д. Вовчак. — Львів: Новий Світ-2000, 2005. — 480 с.
2. Страхування: теорія та практика: Навчальний посібник / За заг. ред. д.е.н., проф. Н.М. Внукової. — 2-ге видання, перероблене та доповнене. — Харків: Бурун Книга, 2009. — 656 с.
3. *Гаманкова О.О.* Фінанси страхових організацій: Навч. посіб. / О.О. Гаманкова. — К.: КНЕУ, 2007. — 328 с.
4. Страхування: практикум: навч. посіб. / за ред. В.Д. Базилевича. — 2-ге вид., переробл. і допов. — К.: Знання, 2011. — 607 с.
5. *Ротова Т.А.* Страхування: Навч. посіб. / Т.А. Ротова. — 2-ге вид. переробл. та допов. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. — 400 с.
6. *Гварлиани Т.Е., Балакирева В.Ю.* Денежные потоки в страховании / Т. Е. Гварлиани, В. Ю. Балакирева. — М.: Финансы и статистика, 2004. — 336 с.

7. Страхование: принципы и практика / Составитель Дэвид Бланд: Пер. с англ. — М.: Финансы и статистика, 1998. — 416 с.

8. *Никулина Н.Н.* Страховой менеджмент: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по специальностям «Финансы и кредит», «Бухгалтерский учет, анализ и аудит», «Коммерция», «Антикризисное управление» / Н.Н. Никулина, Н.Д. Эриашвили. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2011. — 703 с.

9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 року № 318 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=340510&cat_id=293533.

10. *Ковалев В.В.* Финансовый менеджмент: теория и практика / В.В. Ковалев. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2007. — 1024 с.

11. *Савчук В.П.* Финансовый менеджмент предприятий: прикладные вопросы с анализом деловых ситуаций / В.П. Савчук. — К.: Издательский дом «Максимум», 2001. — 600 с.

12. *Лень В.С.* Облік і аудит у страхових організаціях: Навч. посіб. / В.С. Лень. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 408 с.

13. *Шумелда Я.П.* Страхування: Навчальний посібник / Видання друге, розширене. — К.: Міжнародна агенція «БІЗОН», 2007. — 384 с.

14. *Бігдаш В.Д.* Страхування: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.Д. Бігдаш. — К.: МАУП, 2006. — 448 с.

15. *Горбач Л.М.* Страхова справа: Навч. посібник / Л.М. Горбач. — 2-ге вид., виправлене. — К.: Кондор, 2009. — 252 с.

16. *Супрун А.А., Супрун Н.В.* Страховий менеджмент: Навч. посібник / А.А. Супрун, Н.В. Супрун. — Львів: Магнолія 2006, 2011. — 301 с.

17. *Гвозденко А.А.* Финансово-экономические методы страхования: Учебник / А.А. Гвозденко. — М.: Финансы и статистика, 2000. — 184 с.

18. Страхование: Учебник / Под ред. Т.А. Федоровой. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Экономика, 2004. — 875 с.

19. Про затвердження Порядку складання звітних даних страховиків: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 03.02.2004 р. № 39 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0517-04>.

20. Консолідовані звітні дані / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/konsolidovani-zvitni-dani.html>.

References

1. Vovchak, O.D. «Strahuvannia» [Insurance]: Navchalnyi posibnyk. — Lviv: «Novyi Svit-2000» (2005). — 480 p. [In Ukrainian].

2. Strahuvannia: teoriia ta praktyka [Theory and Practice of insurance]: Navchalnyi posibnyk / Za zagalnoi redaktsieiu N.M. Vnukovoi. — Harkiv: Burun Knyga (2009). — 656 p. [In Ukrainian].
3. Gamankova, O.O. «Finansy strahovyh organizhii» [Finance of Insurance Organizations]: Navch. posib. — Kyiv: KNEU (2007). — 328 p. [In Ukrainian].
4. Strahuvannia [Insurance]: praktykum: navch. posib. / za red. Bazylevycha V.D. — Kyiv: Znannia (2011). — 607 p. [In Ukrainian].
5. Rotova, T.A. «Strahuvannia» [Insurance]: Navch. posib. — Kyiv: KNTEU (2006). — 400 p. [In Ukrainian].
6. Gvarliani, T.E., Balakirieva V.I.U. «Denezhnye potoki v strahovanii» [Cash flows in insurance]. — Moskva: Finansy i statistika (2004). — 336 p. [In Russian].
7. Strahovaniie: printsypy i praktika [Insurance: Principles and Practice] / Sostavitel Devid Bland: Per. s angl. — Moskva: Finansy i statistika (1998). — 416 p. [In Russian].
8. Nikulina, N.N., Eriashvili, N.D. «Strahovoi menedzhment» [Insurance Management]: ucheb. posobie. — Moskva: UNITI-DANA (2011). — 703 p. [In Russian].
9. Polozhennia (standart) buhgalterskogoobliku 16 «Vytraty» [Accounting Standard 16 «Costs»]: nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 31 grudnia 1999 roku. 318 [Electronic resource]. — Mode of access: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=340510&cat_id=293533 [In Ukrainian].
10. Kovalev, V.V. «Finansovyi menedzhment: teoriia i praktika» [Financial Management: Theory and Practice]. — Moskva: TK Velbi, Izdatelstvo Prospekt (2007). — 1024 p. [In Russian].
11. Savchuk, V.P. «Finansovyi menedzhment predpriatii: prikladnyie voprosy s analizom delovyh situatsii» [Financial management of the enterprises: applied questions with the analysis of business situations]. — Kiev: Izdatelskii dom «Maksimum» (2001). — 600 p. [In Russian].
12. Len, V.S. «Oblik i audyt u strahovyh organizatsiiah» [Accounting and audit of insurance organizations]: Navch. posib. — Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury (2009). — 408 p. [In Ukrainian].
13. Shumelda, I.A.P. «Strahuvannia» [Insurance]: Navchalnyi posibnyk. — Kyiv: Mizhnarodna agentsiia «BIZON» (2007). — 384 p. [In Ukrainian].
14. Bigdash, V.D. «Strahuvannia» [Insurance]: Navch. posib. dlia stud. vyshch. navch. zakl. — Kyiv: MAUP (2006). — 448 p. [In Ukrainian].
15. Gorbach, L.M. «Strahova sprava» [Insurance Business]: Navch. posibnyk. — Kyiv: Kondor (2009). — 252 p. [In Ukrainian].
16. Suprun, A.A., Suprun, N.V. «Strahovyi menedzhment» [Insurance Management]: Navch. posibnyk. — Lviv: Magnoliia2006 (2011). — 301 p. [In Ukrainian].

17. Gvozdenko, A.A. «Finansovo-ekonomicheskiye metody strahovaniia» [Finance and Economic Methods of insurance]: Uchebnik. — Moskva: Finansy i statistika (2000). — 184 p. [In Russian].

18. Strahovanie [Insurance]: Uchebnik / Pod red. Fedorovoi T.A. — Moskva: Ekonomist (2004). — 875 p. [In Russian].

19. Pro zatverdzhennia Poriadku skladannia zvitnyh danyh strahovykiv [Procedure of reporting data of insurers]: Rozporiadzhennia Derzhavnoi komisii z reguliuvannia ryнкiv finansovyh poslug vid 03.02.2004 r. No. 39 [Electronic resource]. — Mode of access: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0517-04>. [In Ukrainian].

20. Konsolidovan zvitni dani [Consolidated reporting data] / Natsionalna komisii, shcho zdiisniue derzhavne reguliuvannia u sferi ryнкiv finansovyh poslug [Electronic resource]. — Mode of access: <http://nfp.gov.ua/content/konsolidovani-zvitni-dani.html>. [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 21 лютого 2015 р.

УДК 368.03:657.631.6

Баранов Андрей Леонидович,

канд. экон. наук, доц., доцент кафедри страхования,
ГВУЗ «КНЭУ имени Вадима Гетьмана»
(03680, Украина, Киев, проспект Победы, 54/1)
E-mail: andrey.baranov@mail.ru

Теоретико-методические подходы к определению расходов страховой компании

АННОТАЦИЯ. В статье углублены теоретико-методические основы относительно сущности и определения расходов страховых компаний. Доказана необходимость разделения расходов страховой компании на три группы в зависимости от вида деятельности. Такая классификация позволит отечественным страховщикам быстрее адаптироваться к требованиям международных стандартов бухгалтерского учета, а также рассматривать собственные расходы, основываясь на методологии управления денежными потоками. Для Национальной комиссии, которая осуществляет государственное регулирование в сфере рынков финансовых услуг, такие подходы к классификации обеспечат приведение статистической информации о страховом рынке в соответствие с европейскими требованиями. Обоснована целесообразность выделения себестоимости страховых услуг и затрат, связанных с операционной деятельностью, которые не включаются в себестоимость страховых услуг, ввиду необходимости разграничения расходов, непосредственно связанных со страховой деятельностью, и расходов, связанных с ней косвенно.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: расходы, страховая компания, себестоимость, страховые услуги, страховые выплаты, страховая деятельность.

UDC 368.03:657.631.6

Baranov Andrii Leonidovych,

Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor,
Associate Professor of Department of insurance
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
(54/1, Prospect Peremogy, Kyiv, 03680, Ukraine)
E-mail: andrey.baranov@mail.ru

Theoretical and methodological approaches to determining the costs of insurance company

ABSTRACT. In this article the author deepened in theoretical and methodological basis of the essence and definition of costs of insurance companies. The author has proved the need to separate the costs of the insurance company into three groups according to the type of activity. This classification will allow national insurers to quickly adapt to the requirements of International Accounting Standards, as well as to consider their own costs, based on the methodology of management of cash flows. For the National Commission for the State Regulation of Financial Services Markets such approaches to the classification shall ensure adaptation of statistical information about the insurance market to European standards. The author substantiated feasibility of a separate allocation of cost price of insurance services and costs related to operating activities that are not included in the cost price of insurance services. The need for such allocation is necessary for distinguishing between costs directly related with the insurance activities, and costs associated with it indirectly.

KEY WORDS: costs, insurance company, cost price, insurance services, insurance payments, insurance activity.

УДК 336.76

Гапонюк Микола Анатолійович,

канд. екон. наук, професор, зав. кафедри Фінансові ринки,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»
(03680, Україна, Київ, проспект Перемоги, 54/1)
E-mail: kneu.finrunok@mail.ru

ГЛОБАЛЬНІ ФАКТОРИ В РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

АНОТАЦІЯ. У статті досліджено вплив глобалізації на розвиток корпоративного сектору України. Виокремлено фактори глобального рівня, що визначають функціонування вітчизняних корпорацій на національному та світовому ринках. Охарактеризовано вплив глобалізації на конкурентні стратегії українських підприємств.